

i stanovništvom koje je, bez obzira na nacionalnu pripadnost, u cijeloj državi bilo nezadovoljno njezinim političkim uređenjem. Središnji analitički model postavljen je na temelju Titova teksta "Nacionalno pitanje u svjetlosti Narodno-oslobodilačke borbe", koji je objavljen u prosincu 1942., a u odnosu na njega, autor istražuje daljnje konzistentnosti i modifikacije stava. Stoga su ovi Titovi stavovi i razmišljanja o Kraljevini Jugoslaviji bili pouka prilikom stvaranja i oblikovanja, kako ju je nazivao, "nove Jugoslavije". Ovaj rad u cjelini zbornika zaključuje period koji je bio u fokusu, a to je prijelazno razdoblje iz Austro-Ugarske u Kraljevstvo SHS te tranziciju u novo društvo i državu. Ujedno najavljuje novi period za hrvatsku povijest koji je, kako se vidi iz autorove analize, barem djelomično temeljen na razumijevanju sustava Prve Jugoslavije.

Zbornik radova 1918. – 2018. *Povijesni prijevori i Hrvatska danas* urednika Vlatke Vukelić, Mije Belje i Vlatka Smiljanića iz različitih se perspektiva bavi tranzicijom iz devetnaestostoljetnoga habsburškoga državnog sklopa u dvadesetostoljetni jugoslavenski. U obzir su uzeti politički, socijalni, kulturni i vjerski aspekti s različitih hrvatskih prostora (Zagreb, Dubrovnik, Zagrebačko prigorje), tvoreći tako jedan mogući pogled na različite oblike kontinuiteta i diskontinuiteta. Za razliku od brojnih drugih zbornika nastalih u povodu obljetnice Prvoga svjetskog rata, ovdje se koncepcijski ne sugerira oštra demarkacija 1918., već je upravo naglasak na različite forme kontinuiteta, naravno, u promijenjenim uvjetima kako na svakodnevnoj, tako i na političkoj razini. U tom smislu ovaj je zbornik uspješan prilog analizi Velikog rata i "dugog" poraća.

Nikolina Šimetin Šegvić

Annales in Perspective: Designs and Accomplishments, ur. Drago Roksandić, Filip Šimetin Šegvić i Nikolina Šimetin Šegvić, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Centar za komparativnohistorijske i interkulturne studije i FF press, 2019., 466 str.

Zbornik *Annales in Perspective: Designs and Accomplishments* nastao je na inicijativu urednika časopisa *Pro tempore*, studenata povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Filipa Šimetina Šegvića, Nikoline Šimetin Šegvić, Marka Lovrića, Tomislava Brandolice i Marte Fiolić. Studentima koji su velik dio časopisa posvećivali analistima, 80. godišnjica osnivanja *Annales* značila je priliku za djelovanjem. Tako se u travnju 2010. godine organizirao okrugli stol na temu koja dijeli ime s ovim zbornikom, a pri čemu su se načele rasprave o ostavštini *Annales*, kao i o novoj generaciji analista. Uz okrugli stol i prijašnja usmjerenja, motivaciju i inspiraciju za nastanak zbornika zaokružuje činjenica da je profesor Drago Roksandić, jedan od tri urednika, i sam bio *étudiant libre* na pariškom EHESS-u.

Kako urednici navode, zbornik je osmišljen kao kolekcija radova različitih autora, svaki od kojih je povezan na neki način s analistima, bilo to direktnim poznanstvom, odnosom profesora i studenta ili inspiracijom, a koji ovim putem pridonose vrijednoj mreži komunikacije među historiografima različitih stajališta. K tom cilju su autori diljem svijeta svojim radovima proširili i oplemenili tematiku započetu devet godina ranije na okruglom stolu. Prije svega, djelo započinje uvodom urednika Drage Roksandića, Filipa Šimetina Šegvića i Nikoline Ši-

metin Šegvić pod naslovom *Mapping the Annales Network*, nakon čega slijedi 40 članaka pri čemu je vidljiv strukturalni presjek gdje su prvih 26 radova inozemnih autora odijeljeni od 13 radova hrvatskih i jednog rada srpskog povjesničara. Navedene inozemne radove potpisuju stručnjaci iz Francuske, Sjedinjenih Američkih Država, Ujedinjenog Kraljevstva, Italije, Njemačke, Kine i Rusije, a sa sjedištima i u ostatku svijeta. Radovi uglavnom pružaju uvid u vlastita iskustva sa školom *Annales*, u putovanja koja su rezultirala njihovim današnjim statusom, a na koja su ih na neki način pogurali analisti, izlažu se i biografije poznatih sudionika francuskog pokreta i utjecaji škole na historiografiju različitih nacija te radovi inspirirani analističkim tehnikama i metodologijom.

Niz članaka započinje radom Antoineta Liltija i ispitivanjem današnjeg položaja časopisa *Annales* i preprekama koje se postavljaju pred francusku školu na putu do održavanja relevantnosti na historiografskoj sceni. Temom znanstvenog položaja nastavlja Immanuel Wallerstein analizom umreženosti znanstvenih granica u opoziciji s nekadašnjom uniformnosti znanja. Nakon uvodnih preispitivanja znanstvenih uvjeta, slijedi niz radova o Fernandu Braudelu, jednom od najutjecajnijih povjesničara 20. stoljeća i urednika časopisa *Annales*. Prvi u slijedu je Richard E. Lee s prikazom aktivnosti i konstitucije centra Fernand Braudel u saveznoj državi New York, zatim David Abulafia svoj rad posvećuje nasljeđu Braudelove metodologije u povijesti pomorstva s primjerima različitih istraživanja, a kojima je prethodio slavni Braudelov rad *La Méditerranée et le monde méditerranéen l'époque de Philippe II*. Temu Mediterana nastavlja i Thierry Paquot, ali ovaj put s naglaskom na mediteransku ekonomiju u vidu gradova i demonstracije *longue durée* na primjeru francuske urbane mreže. Posebnu perspektivu na životnu ostavštinu Braudela i Laduriea, daje J. R. McNeill zanimljivim postulatom o važnosti dvojice analista za budućnost ekohistorije. Giuliana Gemelli Braudelov opus seli preko Atlantika u Sjedinjene Američke Države kako bi ukazala na ulogu njegova posredstva u suradnji dvaju kontinenata preko institucija Šeste sekcije *École Pratique des Hautes Études* i *Maison des Sciences de l'Homme* s jedne i Rockefellerove i Fordove fondacije s druge strane.

Naravno, Fernand Braudel nije bio jedina utjecajna ličnost koju je škola *Annales* polučila, već je cjelokupno postojanje francuske škole uvelike inspiriralo mnoge historiografe, poglavito novim tehnikama, metodologijom i pogledom na znanost povijesti. Tako André Burguière propitkuje pojam mentaliteta, njegovu svrhu i relevantnost te s naglaskom na socio-ekonomskom i kulturalnom pristupu. Učinak analista označuje i više radova na temu impakta na različite države i nacije. Prvi u zborniku tu temu načio je Peter Burke koji procjenjuje da se od prvotnog razdoblja odbijanja francuskog nauka postupno počelo prihvaćati od 1960-ih nadalje. Oswyn Murray pridonosi temi britanske recepcije analističkih pogleda kroz temu Vernantovog utjecaja na pozitiviste Ujedinjenog Kraljevstva, dok za španjolsku državu Victoria L. Enders kao primjer koristi rad Vicensa Vivesa, njegovo zagovaranje historiografske uloge historijske demografije i zalaganje suradnje s akademskom zajednicom ostatka kontinenta. S druge strane, Samuel Kinser negira veliku ulogu analista u razvoju američke historiografije što, među ostalim, pripisuje različitim interesima, izdavačkim kontekstima i procedurama te policentričnosti SAD-a. Nešto dalje u zborniku, Chen Xin predstavlja prihvata škole *Annales* u Kini gdje su Francuzi predstavljali pokret "nove povijesti" i gdje se tek 1990-ih prebacilo s pukog prevođenja djela analista na korištenje stečenog znanja na vlastite radove, a da bi koristila kao temelj za gradnju kineske historiografije. Prihvata analista u Rusiji, odnosno nekadašnjem Sovjetskom Savezu, analizira Nikolaj Kaposov pri čemu nastoji objasniti prestižni status škole *Annales* te ograničenost stvarnog utjecaja.

Velik dio zbornika zauzimaju vlastita iskustva s francuskom školom pri čemu se autori prisjećaju svojih prvih doticaja s radovima analista, fizičkim upoznavanjima, njihovim utjecajima na autorovu karijeru ili jednostavno o doživljajima francuskih predstavnika i nauka. Anne Zink je u zborniku redosljedom prva autorica koja progovara na tu temu gdje prepričava svoje historiografsko putovanje pri čemu kao najutjecajnije figure ističe Pierrea Coutina i Pierrea Gouberta. Sljedeći je Robin Briggs koji se s analistima upoznao još kao oksfordski student, a što mu je oblikovalo cjelokupan budući rad. Svoja iskustva dijeli i njemački akademik Peter Hersche koji je zanimanje za djelovanje francuske škole pretočio u vlastite radove, predavanja i pogled na historiografiju. Unaprijeđenju suradnje akademskog svijeta pridonio je Peter Clark poučen susretima s Bernardom Lepetitom.

Semibiografski pristup i metodološki komentar ostavljaju Peter Schöttler, Jonathan Dewald, Monique Cottret, Danièle Voldman, Kevin J. Callahan, Patrick Hutton, Naomi Greene i Benjamin C. Sax. Schöttler svoj prinos donosi kroz predstavljanje života i utjecaja Marca Blocha, utjecajnog povjesničara i suosnivača časopisa *Annales d'histoire économique et sociale*, dok Callahan slične stavke analizira u životu Marca Ferra, Hutton Philippea Arièsa. Jonathan Dewald nepostojanje analističke paradigme objašnjava paradigmatskim radovima koje je škola kroz godine publicirala, a koji su poslužili kao vrhunski primjer njihove metodologije, istraživačke tehnike i interpretativne pretpostavke te to kontekstualizira kroz Febreov *Le Problème de l'incroyance au XVIe siècle: la religion de Rabelais*. Kombinaciju biografskih elemenata i metodoloških definicija delinira Benjamin C. Sax radom o Rogeru Chartieru i nastojanju definiranja kulturalne povijesti. Segment nadopunjuje Monique Cottret s prilogom o historijskoj psihologiji, terminu koji je započeo Robert Mandrou, Danièle Voldman propituje ulogu analista u advokiranju rodne povijesti kao i uloge žena u školi Annales. Zanimljive priloge inozemnih autora akcentira Naomi Greene analističkim utjecajem na francusku kinematografiju.

Ovozemne radove otvara čuvena Mirjana Gross esejom o vlastitom nadahnuću i širenju analističke misli u nekadašnjoj Jugoslaviji te preprekama s kojima se susretala, odnosno ograničenjima koja su predstavljali opozicijski akademici koji su je okrivljivali za nemarksistički pristup. Zdenka Janeković-Römer svoje zahvale daje analističkim predstavnicima za historiografski put koji je prošla i poimanje povijesti koje je usvojila zbog škole Annales. Još jedan primjer egohistorije pruža Ines Sabotić putem kojeg uviđa utjecaj analista na njen život, izravnim ili neizravnim načinom. Radove o Dubrovniku i njegovoj povijesnoj važnosti potpisuju Gordan Ravančić, Filip Šimetin Šegvić i Tomislav Brandolica. Ravančić Dubrovnik koristi kako bi približio pojmove povijesti svakodnevice i povijest mentaliteta, dok Šimetin Šegvić i Brandolica važnost hrvatskog juga predstavljaju kroz rad Fernanda Braudela koji je isticao dubrovački arhiv kao jako važnim izvorom za istraživanje ekonomske, društvene i pomorske povijesti Mediterana. U Dalmaciji se zadržava i Ivo Babić s radom o jednobrodnom crkva-ma s polukružnom apsidom kao povijesnoumjetničkim primjerom duge povijesti. Iz Rijeke Marko Medved izvješćuje o specifičnosti hrvatskog slučaja analističkog utjecaja na crkvenu povijest te društvenim utjecajima koji su pozicionirali teologiju u znanstvenoj zajednici. S druge strane, Zrinka Blažević postavlja pitanje budućnosti povijesti mentaliteta kojoj predviđa napredak uz hibridizaciju s povijesnom imagologijom i povijesnom antropologijom. Kao i inozemni pandani, i hrvatski stručnjaci pišu o predstavnicima škole Annales, pri čemu su prvi u nizu Marko Lovrić i Marta Fiolić koji daju *hommage* Mirku Draženu Grmeku kao osobi posebno zaslužnoj za razvoj analističkog utjecaja na polju medicine u Hrvatskoj, a prati ih Tonija Andrić s prilogom o osobi koja je fokus povijesnog istraživanja u Hrvatskoj stavljala na

fenomene i procese umjesto na dotadašnje fokalne točke – ljude i događaje, Tomislavu Raukaru te za njima Branimir Janković koji propituje utisak François Fureta, kritičara marksističke interpretacije Francuske revolucije, u socijalističkoj Jugoslaviji. Pitanje Jugoslavije postavlja i srpski historiograf Pavle Milenković koji upitnost provlači kroz prizmu kolektivnog sjećanja radije nego propitivanja Jugoslavije kao države. Poput J. R. McNeilla u inozemnom sektoru, Hrvoje Petrić također postavlja Braudela kao važnu ličnost u razvoju ekohistorije s razlikom da Petrić izravno smatra njegova djela pretečom povijesti okoliša. Zbornik zatvara Drago Roksandić sjećanjima na studentske dane u instituciji École des Hautes Études en Sciences Sociales što je ostavilo trajni motivacijski utjecaj na njegovu osobu.

Zbornik *Annales in Perspective: Designs and Accomplishments* daje zanimljiv i vrijedan prilog internacionalnim, intergeneracijskim i interpersonalnim pristupom temi razvoja škole Annales i njihova utjecaja kako na globalnoj sceni, različitim historiografijama, tako i na motivaciju raznih autora koji svojim radom dokazuju dugotrajnost analističke misli. Ovim projektom se dokazuje neizmjeran dug francuskom pokretu, kao i dokaz koncepta *longue durée* u sasvim novom svjetlu – inspiracijskom. Prevalentni esejistički stil pruža osobni element koji nedostaje općoj historiografiji, a koji ujedno nudi višestruke izvore za daljnje promišljanje i shvaćanje.

Karlo Festini

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 62, Zadar – Zagreb 2020., 457 str.

Koncem prosinca 2020. otisnut je 62. broj *Radova Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*. Prva cjelina časopisa započinje nekrologom nakon kojeg slijedi 15 znanstvenih radova, od čega osam izvornih znanstvenih radova, pet prethodnih pripćenja i dva pregledna rada. Drugu cjelinu čine prikazi triju monografija. U ovom su broju zastupljene raznolike teme koje, kronološki gledano, pripadaju razdoblju od ranoga srednjeg vijeka pa sve do druge polovice 20. stoljeća.

Broj započinje u sjetnom tonu nekrologom urednika Tade Oršolića *In memoriam dr. sc. Šime Tome Peričić (1936. – 2019.)* (1–3). U njemu Oršolić, prisjećajući se nedavno preminulog Šime Tome Peričića, izdvaja ključne biografske podatke kako bi ukazao na njegov znanstveni utjecaj, predan rad i ostavštinu.

Prvi znanstveni članak nosi naslov *O problemu ubikacije ranosrednjovjekovnih bazilika sv. Ivana Evanđelista i sv. Tome u Biogradu na moru* (5–30). Riječ je o radu autorice Ane Jordan Knežević u kojem se na temelju arhivskog gradiva, točnije fonda don Luke Jelića pokušavaju dodatno rasvijetliti lokaliteti srednjovjekovnih biogradskih bazilika. Rad je obogaćen grafičkim prikazima, skicama i fotografijama koje prikazuju bazilike, odnosno arheološka iskanjanja i nalaze.

Krešimir Regan autor je rada *Tvrđi grad (castrum) Kamičac* (31–58). U članku se na osnovama arhivskog gradiva i terenskog istraživanja govori o tvrdom gradu Kamičcu podignutom prije polovice 14. stoljeća na lijevoj obali Krke, sjeverno od Visovca te južno od Roškog slapa. Tvrđi grad se u ispravama prvi put spominje u vlasništvu Nelipića da bi koncem prvog kvartala 16. stoljeća pao u osmanske ruke nakon čega je i napušten. Teško prohodan i vegetacijom obrastao teren onemogućava potpunu rekonstrukciju zbog čega se autor okreće izvornom